

Siemenkaupan markkina- valvonnan raportti 2010

Dnro 2823/0408/2011

Sisällysluettelo

1 VALVONNAN SUUNNITELMALLISUUS JA SEN TOTEUTUMINEN.....	3
2 TOIMIJOIDEN LAINKUULIAISUUS JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS..	6
2.1 Todettujen säännöstenvastaisuuksien yleisyys ja tyyppi	6
2.2 Todettujen säännöstenvastaisuuksien analyysi	8
2.2.1 Todettujen säännöstenvastaisuuksien esiintyminen.....	8
2.2.2 Todetuista säännöstenvastaisuuksista seuraavien riskien luonne	9
2.2.3 Todettujen säännöstenvastaisuuksien perimmäiset syyt.....	9
3 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE	10
4 TOIMET TEHOKKUUDEN VARMISTAMISEKSI	10
4.1 Toimet toimijoiden lainkuuliaisuuden varmistamiseksi	10
4.2 Toimet virallisen valvonnan tehokkaan toiminnan varmistamiseksi	10
5 ARVIO YLEISESTÄ ONNISTUMISESTA.....	11

1 VALVONNAN SUUNNITELMALLISUUS JA SEN TOTEUTUMINEN

Siemenkaupan markkina- ja valvonnan päätehtävänä on sertifioimattoman eli harmaan siemenen myynnin valvonta. Tarkkoja tavoitemääriä harmaan siemenen valvontaa varten ei voida asettaa, koska sen myyjät eivät ilmoitaudu elinkeinonharjoittajarekisteriin ja tapaukset tulevat yleensä esiin vihjeinä ja ilmiäntöinä vuoden mittaan.

Vuonna 2010 kohdistettiin siemenalan toimijoihin valvontaa riskinarviointiin perustuen niin, että siementuotantoketjun eri osien valvonta toteutuu tasapuolisesti. Valvonnan kohteina olivat elinkeinonharjoittajat, siemenpakkaamot sekä siemenviljelijät. Valvontaa kohdistettiin näiden toimijoiden kirjanpidon, tiedostojen sekä varastojen tarkastukseen. Riskitekijöitä olivat elinkeinonharjoittajien toiminnan luonne ja laajuus, henkilökunnan osaamisen taso, hylätyt siemenerät, hylätyt siemenviljelykset sekä edellisen vuoden markkinointikiellot ja kirjalliset huomautukset. Evira lähetti valmiit listat valvonnan kohteista ELY -keskusten valvojille. Tarkastettavia siemenpakkaamoita oli yhteensä 55 ja rekisteröityneitä elinkeinonharjoittajia yhteensä 110. Valvontakäyntejä siemenpakkaamoihin tehtiin 24 kpl, joten toteutumisprosentti oli 40 %. Rekisteröityneisiin elinkeinonharjoittajiin kohdistuneita valvontakäyntejä tehtiin tavoitetta enemmän. Siemenliikkeisiin kohdistui 117 valvontakäyntiä ja torimyyntiin 75 käyntiä. Tavoitteenmukaisista valvontakohteista valvottiin suurin osa ja lisäksi tehtiin ylimääräisiä valvontakäyntejä. Lisäksi valvontaa kohdistettiin siementuotantoketjussa myös viljelijöihin, joita valvottiin 5 kpl.

Valvontanäyttö kohdistettiin harrastekäyttöön tarkoitettuihin persiljan siemeniin ja tarhaherneen siemeniin sekä ammattikäyttöön tarkoitettuihin tarhaherneen siemeniin. Evira määritteli otettavien näytteiden määrät ELY-keskuksille. Valvontanäytteenoton tavoitemäärät olivat persiljan siemenillä valtakunnallisesti yhteensä 150 kpl, harrastekäyttöön tarkoitetuilla tarhaherneen siemenillä 75 kpl ja ammattikäyttöön tarkoitetuilla tarhaherneen siemenillä 2 näytettä/maahantuojaa/ ELY-keskus (Uusimaa, Varsinais-Suomi ja Satakunta). Näytteenotoista toteutui persiljan siementen osalta 124 kpl (82 %), tarhaherneen harrastelijasiementen osalta 69 kpl (92 %) ja ammattisiementen osalta 2 kpl (taulukko 1). Lisäksi otettiin tasalaatuisuusnäytteitä sekä muita valvontanäytteitä.

Taulukko 1. Valvontanäytteiden määrät vuosina 2008-2010.

Näytetyyppi	2008	2009	2010
Tasalaatuisuus	356	-	13
Vanhat siemenerät	54	77	-
Porkkana	97	-	-
Salaatti	94	-	-
Tomaatti	-	115	-
Kurkku	-	94	-
Tarhaherne	-	-	71
Persilja	-	-	124
Muut	14	5	17

Siemenkauppaa valvovat sekä ELY-keskusten tarkastajat että Eviran omat tarkastajat. Valvontatarkastuksia tehtiin Evirassa ja ELY-keskuksissa vuonna 2010 yhteensä 221. Tarkastusten määrä on vähentynyt edellisestä vuodesta noin 6 prosenttia (taulukko 2).

Taulukko 2. Valvontojen määrä vuosina 2008-2010.

	Valvonta- tarkastukset	Valvonta- tarkastukset	Valvonta- tarkastukset	Pakkaamo- katselmukset
	2008	2009	2010	2010
	kpl	kpl	kpl	kpl
Siemenpakkaamot	8	32	24	16
Siemenliikkeet	138	152	117	-
Torikauppa ym.	20	8	75	-
Viljelijät	92	43	5	-
yhteensä	258	235	221	-

Eviran ja ELY-keskusten välisessä tulossopimuksessa sovittua ELY- keskusten siemenmarkkinavalvontaan kohdennettua resurssia ei kokonaisuudessaan käytetty (taulukko 3). ELY-keskusten yhteiseksi tavoitteeksi oli asetettu 347 henkilötyöpäivää (1htv=220htp). Tavoitteesta toteutui 228 henkilötyöpäivää (1hvv=251htp), joka muunneltuna nettotyöpäiviksi on 200 htp:ää. Näin ollen tavoitteesta toteutui 58 prosenttia. Tarkastajat käyttivät resursseja ELY-keskuksissa kiireellisempiin tehtäviin, kuten interventiotarkastuksiin, minkä vuoksi siemenkaupan oikea-aikaista markkinavalvontaa ei pystytty täysin tekemään. Myöskään sijaisjärjestelyt eivät toimineet tehokkaasti sairaslomien tms. aikana. Henkilövaihdoksia tapahtui joissakin ELY-keskuksissa ja uusiin tehtäviin perehtyminen vei aikaa. Yhdessä ELY-keskuksessa ei tehty lainkaan siemenkaupan markkinavalvontaa.

Riittämättömät ja hajautetut resurssit ELY-keskuksissa vaatimusten täytäntöönpanemiseksi vaikuttavat valvonnan tehokkuuteen. Työ tehostuisi, jos ELY-keskusten töitä pystyttäisiin yhdistämään.

Taulukko 3. ELY-keskusten resurssit vuonna 2010 henkilötyöpäivinä.

	2010 sovittu htp, (1 htv=220 htp)	2010 toteutunut htp, (1 htv=251 htp)
01 Uusimaa	22	10
02 Varsinais-Suomi	26	25
03 Satakunta	22	15
04 Häme	22	10
05 Pirkanmaa	22	18
06 Kaakkois-Suomi	22	8
07 Etelä-Savo	26	13
08 Pohjois-Savo	15	0
09 Pohjois-Karjala	22	13
10 Keski-Suomi	17	18
11 Etelä-Pohjanmaa	60	48
12 Pohjanmaa	30	15
13 Pohjois-Pohjanmaa	20	15
14 Kainuu	15	20
15 Lappi	6	3
Yhteensä	347	228

Kylvösiemenen pakkaaminen

Kylvösiemenen pakkaaminen markkinointia varten on sallittua luvan nojalla. Evira myöntää pakkausluvan enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Ennen luvan myöntämistä hakijan toimitiloissa tehdään katselmus sen selvittämiseksi, että luvan edellytykset täyttyvät. Luvan myöntämisen edellytyksenä ovat mm. riittävät laitteistot ja muu varustus sekä ammattitaitoinen henkilökunta kylvösiemenerien saattamiseksi markkinointikelpoiseksi.

Siemenpakkaamoiden pakkauslupien uusimista haettiin vuonna 2010 varsin vähän. Pakkauslupahakemusten määrä vaihtelee merkittävästi viiden vuoden sykleissä johtuen siitä, että pakkauslupa on valtaosalla pakkaamoista alkanut samaan aikaan.

Vuonna 2010 hakemuksia päättyvän pakkausluvan jatkamista varten käsiteltiin yhteensä 6 kpl. Näistä hakemuksista yksi oli jätetty vuoden 2009 puolella. Lisäksi pakkauslupaa haki 2 uutta pakkaamotoiminnan aloittavaa toimijaa, joiden toimitiloihin tehtiin katselmus. Myös pakkausluvan laajennuksia haettiin 8 kpl vuonna 2010. Vuonna 2010 Evira teki siis yhteensä 16 pakkaamokatselmusta ja kaikille myönnettiin katselmusten perusteella lupa vuoden 2010 aikana (taulukko 4). Lupahakemukset käsiteltiin ja katselmukset tehtiin määräajoissa.

Elinkeinoharjoittajarekisteri

Elinkeinoharjoittajia oli Eviran rekisterissä vuoden 2010 lopussa 575 kpl (taulukko 4). Uusia rekisteröityjä toimijoita oli 87 kpl. Kylvösiementä markkinoivia liikkeitä on todellisuudessa paljon enemmän, sillä jotkut kauppaketjut ovat tehneet rekisteriin liikkeitään ns. yhteisilmoituksen. Toiminnan luonne näillä liikkeillä on pääsääntöisesti vihannesten EY-pienannospusseissa ja nurmisiemenien pienpakkauksissa. Vuoden 2010 aikana päivitettiin rekisterissä olevien toimijoiden ja pakkaamoiden tietoja. Elinkeinoharjoittajarekisterin päivityskyselyyn syksyllä 2010 vastasi 84 % rekisteriin jo kuuluvista. Rekisterin ajantasaistamisen seurauksena toimintansa lopettamisesta ilmoitti runsaasti markkinoijia muihin vuosiin verrattuna.

Taulukko 4. Elinkeinoharjoittajarekisteriin kuuluvien toimijoiden sekä pakkaamoiden lukumäärä.

Elinkeinoharjoittajat	2006	2007	2008	2009	2010
Toimijoiden lukumäärä 31.12. kpl	482	493	521	563	575
Rekisteriin liittyneitä kpl	19	11	34	42	87
Rekisteristä poistuneita	0	0	6	0	81
Muutos %	+4	+2	+6	+8	+1

Pakkaamot	2006	2007	2008	2009	2010
Pakkauslupia voimassa 31.12. kpl	235	187	182	183	185
Hakemuksia jätetty	8	158	70	7	8
Katselmuksia tehty	8	126	68	9	16
Kielteisiä päätöksiä	-	2	1	-	-
Lupa myönnetty	8	121	67	10	16
Lupa peruttu	2	1	-	1	-

Kylvösiemenen tuonti

Kylvösiementen tuonnin valvonnassa tuontitodistusten hyväksymistarkastuksia tehtiin yhteensä 542 kpl (taulukko 5). Kylvösiementen tuonti-ilmoituksia EU:n ulkopuolelta tuoduista siemenistä tehtiin 52. Tuontilupia myönnettiin 2 kpl lajeille tai lajikkeille, jotka eivät ole lajikeluettelossa.

Taulukko 5. Kylvösiementen tuonnin tarkastusmäärät tarkastuskohteittain vuosina 2008-2010.

Tarkastuskohde	2008	2009	2010
Tuontitodistusten hyväksymistarkastuksia	419	337	542
Tuonti-ilmoituksia	37	48	52
Tuontilupia	11	5	2

2 TOIMIJOIDEN LAINKUULIAISUUS JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS

2.1 Todettujen säännöstenvastaisuuksien yleisyys ja tyyppi

Siemenkauppalaan rikkomuksista annettiin yhteensä 5 huomautusta ja 26 markkinointikieltoa (taulukko 6). Markkinointikielloista 22 annettiin valvontanäytteenoton perusteella itävyyden takia ja 4 markkinointikieltoa langetettiin valvontatarkastusten perusteella.

ELY- keskusten tarkastajat antoivat toimijoille v. 2010 yhteensä 3 väliaikaista markkinointikieltoa. Väliaikainen markkinointikielto raukeaa, jos Evira ei tee markkinointikieltopäätöstä kyseisestä tapauksesta yhden viikon kuluessa väliaikaisen kiellon antamisesta. Näissä kaikissa tapauksissa toimijalle annettiin Evirassa markkinointikieltopäätös.

Taulukko 6. Siemenkaupan markkina- ja valvonnan keskeiset suoritteet ja tunnusluvut.

Suorite	2007	2008	2009	2010
Tarkastukset	265	258	235	221
Huomautukset	11	18	5	5
Markkinointikiellot	8	25	31	26
Jatkotoimenpiteet	0	0	0	0

Valvontanäytteet

Tarhaherneen siemenieristä otettiin valvontanäytteitä itävyyden tarkastamiseksi 71 kpl. Näistä näytteistä 14 erää asetettiin markkinointikieltoon itävyyden takia, mikä on 19,7 % kaikista näytteistä. Tarhaherneen siementen valvontanäytteistä 49 itävyyden näytteen tulosta verrattiin kylvösiemenierän virallisiin tarkastustuloksiin kansainvälisen siemen-tarkastusjärjestön ISTA:n vahvistamia liikkumarajoja käyttäen. Itävyydestuloksista 29

näytteen tulokset olivat sallituissa liikkumarajoissa. Tulokset eivät olleet sallituissa liikkumarajoissa 20 näytteen osalta. Näistä kuitenkin 13 täytti siemenkauppalaissa säädetyn itävyyden vähimmäisvaatimuksen ja 7 asetettiin markkinointikieltoon. Tarhaherneen siemenistä näytteitä otettiin myös ammattikäyttöön tulevista siemenieristä. Näitä näytteitä otettiin vain kaksi ja niiden itävyys täytti lainmukaisen vaatimuksen.

Persiljan siemenieristä otettiin valvontanäytteitä 124 erästä, joista 8 erää asetettiin markkinointikieltoon, mikä on 6,4 % kaikista näytteistä. Persiljan siementen valvontanäytteistä 90 itävyydenäytteen tulosta verrattiin kylvösiemenierän virallisiin tarkastustuloksiin kansainvälisen sementitarkastusjärjestön ISTA:n vahvistamia liikkumarajoja käyttäen. Itävyydestuloksista 59 näytteen tulokset olivat sallituissa liikkumarajoissa. Tulokset eivät olleet sallituissa liikkumarajoissa 41 näytteen osalta. Näistä kuitenkin 38 täytti siemenkauppalaissa säädetyn itävyyden vähimmäisvaatimuksen ja 3 asetettiin markkinointikieltoon.

Muita valvonta- ja reklamaationäytteitä otettiin yhteensä 17 kappaletta. Yhdestä timoteierästä, viidestä kevätrypsiestä, yhdestä ohraerästä, yhdestä vehnäerästä ja kahdesta palsternakkaerästä tutkittiin itävyys. Kahdesta nurmisesoierästä, yhdestä timoteierästä, yhdestä pellavaerästä ja kolmesta jyvänäytteestä tutkittiin puhtaus.

Tasalaatuisuusnäytteet

Tasalaatuisuusnäytteenotolla selvitetään, täyttääkö kauppaerä ISTA:n asettamat vaatimukset kauppaerän tasalaatuisuuden suhteen. Näytteistä analysoidaan viljoilla muiden siementen kappalemäärä ja nurmikasveilla puhtausprosentti. Näytteiden tuloksia verrattiin ISTA:n raja-arvoihin. Kylvösiementä pakkaavissa pakkaamoissa jatkettiin siemenierien tasalaatuisuuden valvontaa vuonna 2010. Tasalaatuisuusvalvontaa suoritettiin 8 pakkaamalla 13 kauppaerästä yhteensä 36 näytettä (taulukko 7). Tasalaatuisuusnäytteitä otettiin ohraa 6 kpl, kaurasta 3 kpl, timoteista 3 kpl ja puna-apilasta 1 kpl. Yksi timoteierä ei täyttänyt tasalaatuisuuskriteereitä puhtauden suhteen.

Taulukko 7. Yhteenvedo tasalaatuisuusnäytteenoton tuloksista vuosilta 2006 – 2010.

	2007	2008	2009	2010
kauppaeriä analysoitu	21	21	15	13
joista ei-tasalaatuisia	2	3	2	1
prosentteina	9 %	14 %	13 %	7 %

Valvontayhteydenotot

Valvontayhteydenottojen perusteella annettiin 4 markkinointikieltoa. Näistä 2 annettiin sertifioimattoman siemenperunan markkinoinnista torikaupassa ja yksi kieltö annettiin sertifioimattoman siemenperunan verkkomainonnasta. Lisäksi yksi markkinointikieltö annettiin rypsin siemenierälle, joka ei täyttänyt itävyysvaatimusta. Kirjalliset huomautukset annettiin sertifioimattoman sementtivarannan lehtimainonnasta sekä puutteellisesta tiedostonpidosta kylvösiemenen markkinoinnissa. Siemenpakkauslupia myönnettiin 8 kpl ja luvan laajennuksia 8 kpl.

2.2 Todettujen säännöstenvastaisuuksien analyysi

2.2.1 Todettujen säännöstenvastaisuuksien esiintyminen

Kylvösiementen myyntipaikkojen kirjanpitoa ja tiedostoja tarkastettiin mahdollisten siemenkaupparikkomusten selvittämiseksi. Yleisenä havaintona edelleen oli se, että joillakin toimijoilla oli puutteita siemenkauppalaan mukaisen tiedoston pitämisessä. Tiedostonpito vaadittiin saatettavaksi ajan tasalle sovitun ajan kuluttua, jonka jälkeen tehtiin uusintatarkastus. Jos tilanne oli puutteellinen edelleen, annettiin kirjallinen huomautus.

Elinkeinonharjoittajarekisteriin ilmoittautuminen oli myös useassa uudessa myyntipaikkojen valvontatapauksessa jäänyt tekemättä. Rekisteröintilomakkeita jaettiin valvontakäynneillä aina rekisteröinnin puuttuessa ja annettiin ohjeet lomakkeen täyttämiseen ja palauttamiseen. Tietoisuus lain vaatimuksista on edelleen joissakin tapauksissa puutteellista ja valvontakäynneillä on tarvittaessa jaettu lisätietoa.

Sertifioimattoman siemenen myynnin osalta tarkastettiin, onko myynnissä oleva siementavara sertifioitua ja siemenkauppalaan vaatimukset täyttävää. Myynti- ja tuotantopaikkojen varastojen valvonnassa tarkastettiin varastojen ja tiedostonpidon vastavuutusta sekä pakkausmerkintöjen ja varastoinnin ohjeiden noudattamista. Kauppaeräkohtaista kirjanpitoa tarkastettiin otantana niin, että tietyltä ajanjaksolta valvottiin kaikki tapahtumat, merkinnät ja varaston ajantasaisuus.

Hylättyjen siemenviljelysten sadon käytön valvonnassa kriteerinä oli sadon päätyminen harmaille siemenmarkkinoille. Näitä tapauksia ei kuluneena vuonna juuri ollut. Hylätyt sadot on pääasiassa viime vuosina käytetty sallittuihin tarkoituksiin tai hävitetty asianmukaisesti. Siemenviljelijöiden toiminta on ollut lainmukaista.

Vanhoiden rikkomustapausten osalta selvitettiin, oliko korjaavat toimenpiteet toteutettu asianmukaisesti. Näissä selvityksissä ei löytynyt uusia rikkomuksia vaan korjaavat toimenpiteet oli tehty ja toiminta jatkui säännöstenmukaisesti.

Jonkin verran tarkastettiin myös torimyyntiä kuluneena vuonna. Huomautettavaa löytyi osassa tapauksia. Siemenperunaksi oli tarjolla ruokaperunaa tai sertifioimatonta siemenperunaa. Näissä tapauksissa huomautettiin toimijaa ja ohjeistettiin toimimaan lainmukaisesti.

Lehtien seuranta tehtiin kattavasti eri ELY-keskuksissa. Kaikkiin havaittuihin harmaan siemenen myynti-ilmoituksiin otettiin yhteyttä joko puhelimitse tai valvontakäynnillä. Tarvittaessa annettiin markkinointikielto ja vaatimus poistaa ilmoitukset tiedotusvälineistä.

Siemenerien valvontanäytteenoton osalta kriteerinä on kansallisissa asetuksissa asetettu vähimmäisitävyysprosentti ja ISTA:n liikkumarajoissa pysyminen. Tältä osin puutteita löytyi melko runsaasti erityisesti tarhaherneen itävyyksissä, joten valvontaa tulee jatkaa.

Pakkausluvan edellyttämässä pakkaamokatselmuksissa tarkastettiin pakkaustoiminnalle asetettujen vaatimusten täyttymistä. Puutteita ilmeni lähinnä pakkaamo- ja varastotilojen puhtaudessa sekä vaakojen vakauksissa. Puutteet vaadittiin korjattaviksi mää-

räaikaan mennessä ennen uuden pakkausluvan myöntämistä. Näin ollen lupien hylkäämisiä tapahtuu harvoin.

Tuonnin valvonnassa puutteellisuuksia esiintyy vähän, koska maahantuojat ovat alalla pitkään toimineita elinkeinonharjoittajia, jotka tuntevat alan vaatimukset. Sen sijaan uusien elinkeinonharjoittajien osalla puutteita esiintyy tuotavien lajikkeiden, tuontiin vastaavuuden ja analyysitodistusten osalta. Puutteellisuudet tuli korjata ennen erän hyväksyntää ja maahantuontia.

2.2.2 Todetuista säännöstenvastaisuuksista seuraavien riskien luonne

Sertifioimattoman siemenen markkinoinnissa on riskinä huonolaatuisen, huonosti itävän ja rikkakasveja, mm. hukkakauraa sisältävän kylvösiemenen leviäminen. Väärää lajiketta virheellisesti markkinoitaessa on riskinä sadon kelpaamattomuus oikean lajikkeen käyttötarkoitukseen (esim. mallasohra). Sertifioimattoman siemenperunan markkinoinnissa on riskinä vaarallisten kasvintuhoojien ja kasvitautien leviäminen. Viljelijälle koituu suuri taloudellinen riski tällaisen siementavaran käyttämisessä. Myös vanhoilla puutarhakasvien piensiemeneillä on riskinä huono itävyys. Luvattomassa maahantuonnissa on riskinä sellaisten lajikkeiden tuonti, jotka eivät ole EU:n lajikeluettelossa ja jotka eivät esimerkiksi tuota satoa Suomessa.

Tiedostonpidon puutteet vaikeuttavat jäljitettävyyden toteutumista siementuotantoketjussa sekä vaikeuttavat valvontaa.

2.2.3 Todettujen säännöstenvastaisuuksien perimmäiset syyt

Siemenkauppalaan sisällöstä ja vaatimuksista on alalla edelleen tietämättömyyttä. Tietämättömyys rekisteröinti- ja tiedostonpitovelvoitteesta on ongelma. Elinkeinoharjoittajarekisteriin ilmoittautuminen sekä tietojen ajan tasalla pitäminen on puutteellista. Rekisteröinnin merkitystä ei riittävästi ymmärretä. Tiedostonpidon puutteellisuudet johtuvat osittain siitä, että se koetaan hankalaksi toteuttaa atk-järjestelmillä ja sen koetaan aiheuttavan lisätyötä. Tiedostonpito koetaan mahdottomaksi toteuttaa mm. puutarhamyymälöissä nurmikonsiementen ja siemenperunan osalta. Asiakkaiden henkilötietoja ei aina kysytä, vaikka sillä voisi olla merkitystä myöhemmin erän jäljittämisesä. Myös joidenkin toimijoiden asenteissa on havaittu piittaamattomuutta ja välinpitämättömyyttä viranomaisvelvoitteita kohtaan.

Harrastekäyttöön tarkoitettujen siementen alhainen itävyys saattaa johtua alun perin huonolaatuisen kylvösiemenen maahantuonnista ja myös siitä, ettei vanhojen siementien itävyyttä tarkasteta vuosittain.

Sertifioimatonta kylvösiementä on käytännössä helppo markkinoida, koska tiloilla on omat kuivurit ja monilla tiloilla on oma lajittelija. Sertifioimattoman siemenen markkinoihin on erittäin vaikea päästä käsiksi, koska usein asiakirjoihin ei ole merkitty mitään viitteitä kylvösiemenestä. Valvontaa on pyritty tehostamaan ja kohdentamaan paremmin käyttämällä riskianalyysiä valvontakohteiden määrittelyyn. Lisäksi elinkeinonharjoittajarekisterin ajantasaistamisella on pyritty paremmin saamaan tarkempaa tietoa alan toimijoista, jotta riskianalyysin ajaminen olisi mahdollista kattavasti koko alasta.

Riittämättömät ja hajautetut resurssit ELY-keskuksissa vaatimusten täytäntöönpanemiseksi vaikuttavat valvonnan tehokkuuteen.

3 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE

Siemenkaupan markkinavalvonnassa tehtiin tavoitteen mukaiset kaksi ulkoista auditointia vuonna 2010. Auditoinnin kohteina olivat aluehallinnon markkinavalvontaa tekevät virkamiehet kahdessa eri ELY-keskuksessa. Auditointien tavoitteena oli arvioida tarkastajia siemenkaupan markkinavalvonnan suorittamisessa, siemenkauppalaisten soveltamisessa ja koulutuksissa esille tulleiden asioiden soveltamisessa. Lisäksi tavoitteena oli myös yhdenmukaistaa tarkastajien työtapoja sekä saada siementarkastusyksikköön tietoa tarkastajien koulutusta ja ohjeistusta varten.

Auditointien tuloksena todettiin, että auditoitavien virkamiesten toiminta täytti tavoitteet. Auditoitavat henkilöt esittivät kehittämiskohteena, että uusille tarkastajille annettaisiin perusteellisempaa koulutusta. Lisäksi toivottiin, että vuosittaisessa koulutuksessa keskityttäisiin enemmän valvontakäyntien ja valvontanäytteenoton harjoitteluun. Ohjeiden osalta toivottiin käytännön toimintamallia valvontakäynnin toteuttamiseen.

Auditointien lisäksi vuonna 2010 Eviran tarkastajat tekivät tutorointikäyntejä ELY-keskusten tarkastajien luona. Näillä käynneillä kerrattiin markkinavalvonnan koulutuksissa läpikäytyjä asioita yksilöllisesti ja annettiin mm. työnopastusta valvontanäytteiden ottamiseen.

4 TOIMET TEHOKKUUDEN VARMISTAMISEKSI

4.1 Toimet toimijoiden lainkuullaisuuden varmistamiseksi

Valvonnassa on vuosittain kohdennettu uusintavalvontaa niille toimijoille, jotka saaneet kirjallisen huomautuksen tai markkinointikiellon. ELY-keskusten valvojat ovat valvontakäynneillä puutteita havaitessaan sopineet yhdessä toimijan kanssa määräajan, johon mennessä puutteet on pitänyt korjata. Sen jälkeen on tehty uusintakäynti, jolloin on todettu korjaavien toimenpiteiden toteutuminen.

Riskianalyysiin perustuvaa valvontaa on kohdistettu alan toimijoihin sekä tuote-eriin. Lisäksi siemenpakkaamot katselmoidaan viiden vuoden välein, jolloin pakkauslupa pitää uusia.

Elinkeinonharjoittajarekisterin tiedot päivitettiin ja rekisteri ajantasaistettiin. Rekisteristä poistettiin lopettaneita toimijoita, lisäksi monen markkinoijan kohdalla vastuuhenkilöt, toiminnan luonne ja laajuus olivat muuttuneet. Kauppaketjujen yhteisilmoitus on osoittautunut tehokkaaksi tavaksi rekisteröitymisessä. Markkinavalvontojen yhteydessä tuli ilmi rekisteriin kuulumattomia liikkeitä.

4.2 Toimet virallisen valvonnan tehokkaan toiminnan varmistamiseksi

Siemenkaupan markkinavalvojille järjestettiin yksipäiväinen koulutus, jossa käytiin läpi kuluvan vuoden valvontasuunnitelman painopistealueiden toteuttamista. Lisäksi käytiin läpi valvontakäynnin suorittamista ja valvontapöytäkirjan täyttämistä sekä valvontanäytteenottoa. Valvojat olivat koulutukseen tyytyväisiä.

ELY-keskusten tarkastajat tekivät siemenkaupan tarkastuksia usein samalla kerralla muiden valvontatarkastusten kanssa ja tehostivat näin omaa ajankäyttöään. ELY-keskusten tarkastajat keskittyivät sertifioimattoman siemenen valvontaan ja ottivat markkina- ja valvontanäytteitä. Eviran omat tarkastajat keskittyivät siemenpakkaamokatselmuksiin sekä erityisen vaativiin valvontatapauksiin.

Valvontanäytteenoton määrä vuonna 2010 väheni hieman vuoteen 2009 verrattuna harrastekäyttöön tarkoitettujen siementen osalta. Näytteitä otettiin eri lajeista kuin aikaisempina vuosina.

Evira järjesti myös vapaaehtoista koulutusta siemenpakkaamoiden vastuuhenkilöille. Siemenpakkaamoille järjestettiin 2 koulutustilaisuutta vuonna 2010. Ennen pakkausluvan myöntämistä pakkaamon vastuuhenkilöiden oli osallistuttava pakolliseen kokeeseen, jolla mitattiin ammattitaitoa. Kaikki kokeeseen osallistuneet läpäisivät kokeen.

Ulkoista alan toimijoille tarkoitettua ohjeistusta uudistettiin vuonna 2010. Näytteenottajan käsikirja ja Viljelystarkastajan käsikirja päivitettiin kuluneena vuonna. Lajikerajoitusryhmät -ohje ja lajikeryhmittelyn perusteet -ohje sekä Siemenlevintäisten kasvi-tautien määritykset -ohje päivitettiin. Lisäksi laadittiin Peruna-ankeroistarkastus siemenperunatuotannossa -ohje tuottajille ja tarkastajille.

Valvonnasta tiedottaminen

Evira laati kaksi lehdistötiedotetta vuoden aikana siemenkaupan markkina- ja valvontaan liittyen. Tiedotteet koskivat edellisen vuoden markkina- ja valvonnan tuloksia ja seuraavan vuoden valvonnan painopistealueita. Lisäksi Eviran asiantuntijat kirjoittivat asiantuntija-artikkeleita alan lehtiin. ELY-keskukset tiedottivat omilla alueillaan alue- ja paikallislehdistössä tarkastamattoman siemenen haitoista. Lehdistölle annettiin myös asiantuntijalausuntoja valvontaan liittyvistä asioista.

Siementuotantoon liittyviä esitelmiä pidettiin siemenliikkeiden tilaisuuksissa, viljelijätilaisuuksissa ja maatalousalan opiskelijoille oppilaitoksissa.

Eviran kokonaan uudistetut verkkosivut otettiin käyttöön syyskuussa 2010. Verkkosivujen uudistamistyöryhmässä oli Siementarkastusyksiköstä jäsen. Kylvösiemeniin ja hukkakauraan liittyvät sivut uudistettiin sisällöllisesti kokonaan. Ruotsin- ja englanninkieliset sivut on myös ajantasaistettu. Sivujen ylläpito jatkuu ja jatko-työryhmässä on edelleen jäsen myös Siementarkastusyksiköstä.

5 ARVIO YLEISESTÄ ONNISTUMISESTA

Valvontasuunnitelman mukaisten tavoitteiden saavuttamisessa onnistuttiin melko hyvin. Valvontaa suoritettiin kaikkien painopisteiden mukaisesti. Näytteenottomäärätavoitteet eivät täysin toteutuneet, mutta tulosten perusteella on voitu vetää johtopäätöksiä valvonnan tulevan kohdentamisen suunnitteluun.

Ongelmana on tavoittaa sertifioimattoman siemenen markkinoijat. He eivät ilmoittaudu rekisteriin, josta valvontaa voitaisiin riskiperusteisesti tehdä.

Siemenkauppalaan osalta ongelmaksi koetaan lain sallimat rajalliset mahdollisuudet puuttua rikkomuksiin. Rikkomuksen ilmoittaminen syyteharkintaan vaatii runsaasti

resursseja. Rikkomuksista ei ole käytännössä tullut tuomioita, koska asiakirjoista ei ole ilmennyt sertifioidun siemenen markkinointia tai jos on ilmennyt, rikos on taloudellisesti ollut vähäinen.

Resurssien kohdentaminen valvonnassa on ongelma joissakin ELY-keskuksissa. Valvontaa on kohdennettu kiireellisempiin tapauksiin, minkä vuoksi oikea-aikaista siemenkaupan markkinavalvontaa ei ole pysty täysin tekemään. Useissa ELY-keskuksissa ongelmana on interventiovalvonnan samanaikaisuus, jolloin siementen markkinavalvontaan ei ole ollut käytettävissä resursseja. Joissakin ELY-keskuksissa ei markkinavalvontaa juuri ole tehty. Valvonnan keskittäminen muutama ELY-keskukseen tehostaisi valvontaa sekä asiantuntijuuden että ajankäytön osalta.

Pakkaamokoulutuksista kerätty palaute on ollut myönteistä.

Evira kerää asiakaspalautetta jatkuvasti. Kielteistä asiakaspalautetta on saatu erittäin vähän. Asiakaspalaute käsitellään perusteellisesti ja tehdään tarvittavat korjaavat toimenpiteet.

Hanna Kortemaa
yksikönjohtaja

Ritva Vallivaara-Pasto
ylitarkastaja